

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
към катедра „Психология, педагогика и социология“ при НСА „Васил Левски“

от доц. д-р Георги Владимиров Игнатов
СУ „Св. Климент Охридски“, Департамент по спорт,
катедра „Спортни игри и планински спортове“

ТЕМА: „Психологическата издръжливост като фактор в подготовката и
реализацията на футболисти в Р. Турция“

Автор на дисертационния труд: Суат Айбек
Научен ръководител: проф. Татяна Янчева, дн

В днешно време определянето на психическото състояние на спортистите преди, по време и след състезание придобива голямо значение. Това е така, защото подготовката за състезания само чисто физически и тактически не се смята за достатъчна. Постигането на най-високи резултати изисква и да се увеличи мотивацията на спортистите. Мисълта за състезание и победа на всяка цена, може да попречи на спортиста да мисли трезво и да покаже най-добрите си умения и качества. Представянето на един играч на терена се влияе от множество фактори като собствено състояние и състояние на противниците, значимостта на мача, поведението на публиката, страх от контузии, излъчване по телевизията на мача, очакванията и др. Справянето с всички тези фактори на психично напрежение е възможно само при добра психическа подготвеност и развити саморегулиращи умения.

От години в спортната наука се изследват главно физическите, физиологическите и технико-тактическите качества и характеристики на спортистите. Сравнително подценена остава спортната психология. Макар и да съществуват изследвания върху психологическата издръжливост в различни области, те се съсредоточават главно върху деца, възрастни, проблемите, с които са се срещали в детството си и семейни фактори, които са повлияли на живота им.

Научните изследвания в областта на психологическата издръжливост на професионални футболисти са доста ограничени. Всичко свързано с оптимизирането на

тренировъчния и състезателен процес по футбол на най-високо ниво заслужава одобрение и засилен изследователски интерес. Такава е и моята гледна точка от която ще анализирам и оценявам идеите и резултатите в предложеният труд.

Дисертационният труд е оформен в едно книжно тяло с обем от 136 стандартни страници, разделени на резюме, списък на таблиците и фигурите, увод, три глави, изводи и препоръки, литература и приложения – 10 страници извън стандартните. Онагледяването е осъществено чрез 20 фигури, 17 таблици и 3 приложения. Ползваната литература съдържа общо 129 източника, от които 2 на кирилица и 127 на латиница.

В глава първа в обем от 65 страници е направен много обстоен дедуктивно-логически теоретичен анализ на въпросите за личността и поведението, специфичните личностни характеристики на спортуващи и неспортуващи лица, както и на спортисти в зависимост от вида спорт. Допълнителна информация за личностните черти е представена спрямо етапите на селекция, спортна подготовка и състезание. Представен е идалният профил на емоционалното състояние на елитните спортисти според т.нар. „профил айсберг“ на Морган. В тази глава са разгледани също така стреса и психологическата издръжливост в спорта. Специално внимание е отделено на психическата издръжливост във футбола, на ролята на когнитивните умения и факторите, които я определят: отдаване, контрол, концентрация, комуникация, увереност. Анализирани са възрастовите етапи на развитие на психическата издръжливост при футболисти.

Обзорът в първа глава се основава на богата библиография, на резултатите от множество изследвания, публикувани основно в последното десетилетие.

В глава втора, в обем от 8 страници формулираните хипотеза, цел и задачи са поставени коректно, като ясно и точно отразяват научната идея. Авторът е описал обекта и предмета на своето емпирично изследване, а приложените изследователски методи дават възможност за обективен анализ към постигането на целта и задачите на труда. Подробно са описани скалите за измерване на психологическата издръжливост при възрастни и тази за оценка на семейството, както и формуляра за лични данни. В структурно отношение, разработването на глава втора е научно обосновано и удовлетворява напълно, а съдържанието и допринася за високата стойност на дисертационния труд.

Анализът на резултатите в глава трета, в обем от 40 страници дава възможност да се изведат важни за теорията и практиката обобщения. Положен е огромен

изследователски и анализаторски труд, който по мащабност напълно задоволява изискванията на една докторска работа.

Прави се анализ и се интерпретират резултатите от изследването и проведеното наблюдение с 210-те футболисти от първа и втора лига на Турската федерация по футбол. Приложените статистически методи (вариационен, сравнителен, регресионен и корелационен анализ) дават възможност да се установят значими от научноизследователска гледна точка резултати и разкриват уменията на докторанта при интерпретирането на данните. Въз основа на анализа се извеждат основните различия в психическата издръжливост в зависимост от възрастта, лигата и образованието.

Футболистите, състезаващи се в първа лига на Турция (имащи по-висока квалификация) дават по-добри резултати от тези във втора лига по отношение на възприятието за бъдещето, структурния стил, социалната годност, социалните източници и психологическата издръжливост. Като цяло за всички футболисти с напредване на възрастта се подобрява общата психологическа издръжливост, личностното възприятие и структурният им стил. С увеличаване на нивото на образование, подскалите на психологическата издръжливост подобряват стойностите си. С напредване на възрастта футболистите подобряват стойностите по показателя структурен стил, както и общата психологическа издръжливост. Семейната комуникация се подобрява с напредване на възрастта. Получените данни показват особеното значение на семейството за футболистите в Р. Турция. Семейната подкрепа е сред основните фактори на тяхната самооценка, самоконтрол и психична издръжливост. Съществено място в дисертационния труд е отделено на взаимозависимостите между изследваните променливи.

Изведените девет извода и шест препоръки кореспондират и се основават на решаването на поставените изследователски задачи и произтичат от направения анализ, като дават отговор на формулираната научна хипотеза.

Като основни приноси на дисертационния труд бих посочил:

1. Липсата на публикувани данни за изследвания в областта на психологическата издръжливост на турски елитни футболисти дава основание да се счита, че това е първото изследване по темата за страната.

2. Резултатите от изследването имат приложна стойност, както за последващи и надграждащи научни изследвания по темата, така и като основа за разработки в практико-приложен план.

Приносите на дисертационния труд имат както научно, така и научно-приложно значение и допринасят за обогатяване на знанията в областта на футбола и по-конкретно в сферата на високото спортно майсторство.

Докторантът е публикувал три статии, които напълно отразяват научните резултати по темата.

В заключение ще отбележа, че Суат Айбек е дългогодишен състезател по футбол. Тази позиция позволява на докторанта да разполага с подробна информация и цялостен поглед върху състоянието на футбола в Р. Турция. Това е дало възможност на докторанта да направи изследвания с такъв задълбочен характер в областта на футбола.

Въз основа на гореизложеното и отчитайки личностните качества на автора считам, че дисертационният труд на тема: „Психологическата издръжливост като фактор в подготовката и реализацията на футболисти в Р. Турция” е разработен на необходимото научно ниво и е с висока теоретична и приложна стойност. Това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури при НСА „Васил Левски“ да присъдят на Суат Айбек образователната и научна степен „доктор“.

04. 10. 2016 г.

Член на научното жури:

/доц. Георги Игнатов, д-р/